

Motion till riksdagen 2023/24:2915

av **Katarina Luhr m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:143 Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att aktsamhetskravet i plan- och byggregelverket även omfattar resursanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att plan- och byggregelverket även omfattar kulturvärden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att plan- och byggregelverket även omfattar naturvärden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet ser positivt på att uppdatera Boverkets byggregler för att begränsa risken för skada på person och egendom samt förhindra obehag i samband med olika byggnadsåtgärder. Likväl finns det fog för vissa tillägg.

Enligt regeringens bedömning finns det ”av flera skäl ett behov av preciserade föreskrifter om aktsamhet i plan- och byggregelverket”. Noterbart är att flertalet remissinstanser ifrågasätter nivån av preciserandet i dessa föreslagna föreskrifter, bl.a. Region Stockholm, Sveriges Kommuner och Regioner samt Byggherrarna. Sveriges Arkitekter kommer med värdefulla synpunkter på hur regelverket kan preciseras för att öka aktsamheten även för olika natur- och kulturvärden i byggprocessen. Miljöpartiet anser i likhet med Sveriges Arkitekter att det finns anledning att ytterligare komplettera föreskrifterna gällande aktsamhet i byggprocessen.

Aktsamhet ska även omfatta resursanvändningen

Byggbranschen är efter gruvnäringen den mest avfallsgenererande sektor vi har i Sverige. Enligt Naturvårdsverket genererade byggbranschen närmare 15 miljoner ton avfall år 2020. Naturligtvis är en viss mängd avfall ofrånkomligt vid många byggnadsprojekt; likväl bör byggreglerna till fördel formuleras för att minimera mängden uppkommet avfall.

Boverket följer upp bygg- och fastighetssektorns klimatutsläpp som en del i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. År 2021 svarade bygg- och fastighetssektorn för inhemska utsläpp av växthusgaser på ca 11,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar 21,7 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Det är 70 procent mer växthusgasutsläpp än vad det svenska jordbruket årligen ger upphov till. Om Sverige ska nå EU:s bindande klimatlagstiftning behöver utsläppen i alla sektorer minska drastiskt. Byggreglerna kan bidra till detta genom att ställa krav på minskad resursanvändning. Det är därför förvånande att regeringen i sin proposition inte tar hänsyn till detta perspektiv.

I skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll finns ett avsnitt (10.2) om ”ökad cirkulär hantering av byggavfall inklusive schaktmassor” där regeringen menar att den vill ”se över de bestämmelser som reglerar hanteringen”. Boverkets byggregler gör just detta, vilket i praktiken bör göra det till regeringens politik att addera skrivelser om aktsamhet med hänsyn till en mer effektiv resursanvändning vid bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Miljöpartiet anser att regeringen bör se till att aktsamhetskravet i plan- och byggregelverket även omfattar resursanvändningen vid planering av bygg-, rivnings- och markåtgärder. När detta tas hänsyn till redan i planeringsskedet kan även återbruk och cirkulära perspektiv genomsyra byggnadsprojektet från planering till färdigställande. Resultatet blir minskade utsläpp och en mer effektiv resursanvändning. Förslaget ligger dessutom i linje med regeringens klimathandlingsplan.

Aktsamhet ska även omfatta kulturvärden

Det finns i dag ett visst skydd av kulturvärden, men det finns ingen skrivning om särskild aktsamhet för kulturvärden vid genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Inte minst vid renoveringar går ofta oersättliga kulturvärden om intet. På grund av brist på skrivelser om aktsamhet i byggreglerna riskerar kulturvärden att försvinna helt i onödan.

Miljöpartiet anser att regeringen bör se till att aktsamhetskravet i plan- och byggregelverket även omfattar kulturvärden vid planering av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Aktsamhet ska även omfatta naturvärden

Boverkets nuvarande byggregler understryker att markarbeten kan ge sekundära effekter på naturvärden. Men faktum är att markarbeten tillika kan vålla direkt skada på naturvärden, inte minst när det kommer till schakt och masshantering av byggmaterial. Byggtrafik och oaktsamma byggprojekt kan direkt förstöra natur som i värsta fall förlorar en del av sina naturliga egenskaper, som att främja växt- och djurliv, bidra till

biologisk mångfald och leda vatten. Oaktsam grävning kan leda till irreversibel skada på rotsystem, vilket i värsta fall kan leda till att både nyplanterade och mycket gamla träd dör.

Utöver icke ekonomiska värden av natur går det även i vissa fall att sätta ett ekonomiskt värde på t.ex. ett förlorat träd. Högsta domstolen skriver följande år 2015, efter en incident fem år tidigare:

Värderingen av skador på växande träd kommer därmed att i hög grad bli beroende av förhållandena i det särskilda fallet. Det blir aktuellt att tala om ersättningsträd främst när de skadade träden är planterade, kanske just i syfte att pryda fastigheten och förhöja platsens skönhet eller för att avskärma fastigheten från omgivningen. Normalt torde det också få krävas att det är fråga om skada på relativt unga träd, så att nya plantor av ungefär samma storlek kan skaffas.

Efter domen har det kommit flera fall i Sverige där det har gått att sätta ett ekonomiskt värde på ett förlorat träd. Det har handlat om alltifrån 20 000 kronor till 500 000 kronor. Dock är ett gammalt uppvuxet träd omöjligt att helt ersätta med ett annat då stora och gamla träd har egenskaper och ger ekosystemtjänster som tar lång tid att bygga upp. Träd och skador på träd kan ofta enkelt dokumenteras, men även andra naturvärden som blommande eller bärande natur kan besitta ett stort natur- och kulturvärde för de som lever i området. Det är därför högst rimligt att aktsamhet även bör omfatta naturvärden i Boverkets uppdaterade byggregler.

Miljöpartiet anser att regeringen bör se till att aktsamhetskravet i plan- och byggregelverket även omfattar naturvärden vid planering av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Katarina Luhr (MP)

Elin Söderberg (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Emma Nohrén (MP)

Linus Lakso (MP)